ఆ పాత పాట మధురం

రాజా

నెలనెలా..ఒక పాత సినిమాలోని పాటల సంగీత సాహిత్య విశ్లేషణ

జానపద చిత్రాన్ని 'క్లాసిక్స్' అనదగ్గ స్థాయిలో తెలుగువారికి సమర్పించిన దర్శకుడు కె.వి.రెడ్డి. అందరికి ఆదర్శప్రాయమైన నిర్మాతలు నాగిరెడ్డి - చక్రపాణి. కొంగ్రొత్త పదాలను సరళమైన తెలుగులో అందించిన కవి పింగళి నాగేంద్రరావు. వీరి కలయికతో అపూర్వ సృష్టిగా 1951 లో విడుదలైంది ఈచిత్రం..

విజయావారి పాతాళభైరవి

పల్లవి: తీయని ఊహలు హాయిని గొలిపే - వసంత గానమె హాయీ వసంత
నాట్యమె హాయ్‌హాయ్ ||తీయ||

ఇందు: చివురుల దాగి తీవెలనూగి-పూవులు ఘుమఘుమ నవ్వగా
వనియంతా పరిమళించెనే మనసెంతో - పరవశించెనె ||తీయ||

గిలిగింతలు చెరలాడి - చిరుగాలి సరాగము చేయగా
వనియంతా ఝుల్‌ఝులించెనే-తనువెంతో పులకరించెనే ||తీయ||

క్రొత్తరాగమున కుహూ, కుహూమని మత్తిలి కోయిల కూయగా
వనియంతా రవళించేనే - నన్నెంతో మురిపించెనే ||తీయ||

ఈ పాటను పి.లీల, బృందం పాడగా తెరపై మాలతి, చెలికత్తెలుగా నటించిన ఉపపాత్రధారులు కనిపిస్తారు. ఎన్.టి.ఆర్, బాలకృష్ణ కూడా అభినయించారు. మూడు చరణాలలోనూ పల్లవికి దోవ చూపేలా ఉపసంహారం కోసం 'వనియంతా'.. అని ఉపయోగించడం ఓ ప్రయోగం. అలాగే ఝుల్‌ఝులించటం, మత్తిలి ఇవన్నీ పింగళికి సొంతమైన ప్రయోగాలు. ఇక సంగీత పరంగా చెప్పాలంటే మూడు చరణాల్లోనూ రెండో పాదాల ట్యూన్ ఒకేలా ఉన్నా మొదటి పాదాల వరసల్ని డిఫరెంట్‌గా చేయటం, వీటికి ఈ రెండో పాదాల ట్యూన్ లింకు సరిపోయేలా ఉండటం సంగీత దర్శకుడు ఘంటసాలకి సంబంధించిన క్రెడిట్స్. మోహనరాగం ఈ పాటకు ఆధారం.

ఇందు: కలవరమాయే మదిలో-నా మదిలో -
కన్నులలోన కలలే ఆయే మనసే ప్రేమ మందిరమాయె
రాము: కలవరమాయే-మదిలో నా మదిలో
కన్నులలోన గారడి ఆయే మనసే పూల మంటపమాయె
||కల||
ఇందు: నాలో ఏమొ నవభావనగా-మెల్లన వీణ మ్రోగింది
అనురాగాలే-ఆలాపనగా మనసున కోయిల కూసే ||కల||
రాము: నాలో యేమొ నవరస రాగం-పిల్లనగ్రోవి ఊదిందీ
మోహాలేవో మోసులు వేసి-ఊహాగానము చేసె || కల||
ఇందు: కన్నులలోన కలలేఆయే-మనసే ప్రేమ మందిరమాయే
కలవరమాయే మదిలో నా మదిలో
రాము: కలవరమాయే మదిలో నా మదిలో

ఈ పాటను ఘంటసాల, పి.లీల ఆలపించగా ఎన్.టి.రామారావు, మాలతి అభినయించారు. అతి క్లుప్తంగా ఉండే పల్లవులు, చిన్ని చిన్ని చరణాలు ఈ పాట ప్రత్యేకత. ఇంటర్లూడ్‌లతో సహా వింటే ఓ పెద్ద పాటలా అనిపిస్తుందేమో కానీ రాసుకుని చూస్తే ఈ పాటలో అర్థంకాని పదం ఏదైనా ఉంది అని ఎవరైనా అంటే వారిని తెలుగురాని వారుగా జమకట్టక తప్పదు. కలవరమాయె మదిలో అనే ఎక్స్‌ప్రెషన్ ఎంతగా ప్రజల్లో చొచ్చుకుపోయిందంటే తర్వాత వచ్చిన ఎన్నో కథలకు టైటిల్స్‌గా, ఒక్కోసారి ప్యారడీ టైటిల్స్‌గా, మరి కొన్నిసార్లు సన్నివేశాలకు సహకరించే డైలాగ్‌గా ఉపయోగపడుతూ ఈ నాటికీ సజీవంగా ఉంది. ట్యూన్ పరంగా చూసుకుంటే చరణాల్లో - మెల్లగా వీణ మోగింది అనే వాక్యం తర్వాత ఫ్లూట్ బిట్‌ని ఉపయోగించటం చాలా బావుంది అని అంటే ఇవాళ కొందరికి అంత గొప్పగా అనిపించపోవచ్చుగానీ ఒక పక్క హీరోయిన్ పైట అందాల గురించి హీరో పాడాలని కవిగారు రాయగా పాటకూడా రికార్డు చేశాక ఆ హీరోయిన్ జీన్స్ ఫాంటు, షర్ట్ వేసుకుని ఉండడంతో పోలిస్తే నిజంగా ఆ రోజుల్లో ఎంత ప్లాన్డ్‌గా ఉండేవారో అని అనుకోకుండా ఉండలేం కదా!?

ఇందు: ఎంత ఘాటు ప్రేమయో ఎంత తీవ్ర వీక్షణమో ||ఎంత||
కన్నకాటు తిన్నదిగ కళలు విరిసెనే
నా...మనసు మురిసెనే-ఎంత ఘాటు ప్రేమయో
రాము: ఎంత లేత వలపులో ఎంత చాటు మోహములో ||ఎంత||
కన్నులలో కనినంతనే తెలిసిపోయెనే-నా మనసు నిలిచెనే
ఇందు: ఈ జాబిలి ఈ వెన్నెల ఈ మలయానిలమూ ||ఎంత||
విరహములో వివరాలను విప్పిచెప్పెనే
రాము: ఓ జాబిలి ఓ వెన్నెల ఓ మలయానిలమా
ప్రియురాలికి విరహాగ్నిని పెంపుజేయరే ||ఎంత||

తమ మనోభావాలను ప్రతిఫలింపజేసుకుని చూసుకునే అపురూపగీతంగా 'ఎంత ఘాటు ప్రేమయో' పాటను చెప్పుకోవాలి. తెరపై మాలతి, ఎన్.టి.రామారావు అభినయించిన ఈ పాటను పి.లీలతో కలిసి స్వీయ సంగీత దర్శకత్వంలో శ్రోతల హృదయంలో చిరస్థాయిగా నిలిచిపోయేలా పాడారు ఘంటసాల. హిందూస్థానీ సంప్రదాయానికి చెందిన 'రాగశ్రీ' అనే రాగాన్ని ఈ పాటను స్వరపరచటానికి ఉపయోగించారాయన. అందుకు సంబంధించిన ఓ సంఘటన ఇక్కడ ఉదహరించాలి.

1948లో ఓ ప్రముఖ హిందూస్థానీ విద్వాంసుడు బడేగులాం ఆలీఖాన్ మద్రాసుకి వచ్చి సంగీత కచ్చేరి ఇవ్వడం జరిగింది. ఆ ప్రదర్శనను మద్రాసు మ్యూజిక్ అకాడమీ ఎగ్జిక్యూటివ్ కమిటీ మెంబరయిన ప్రసిద్ధ విద్వాంసులు జి.యన్.బాలసుబ్రహ్మణ్యం ఈయన పేరుని ప్రతిపాదించగానే పరమ నిష్ఠాగరిష్ఠులైన కొందరు కర్ణాటక సంగీత విద్వాంసుల తరపు నుండీ తీవ్ర నిరసన వ్యక్తం అయ్యింది.

'ఒక్కసారి విని చూడండి. ఆ తర్వాత-మీకే తెలుస్తుంది' అని అందర్నీ సమాధానపరచి బడేగులాం ఆలీఖాన్‌ని రప్పించారు. ఆ సంగీత ప్రదర్శనకు వచ్చిన వారంతా తన్మయత్వంలో మునిగిపోయారు. మర్నాడు ఉదయం ఏనోట విన్నా బడే గులాం ఆలీఖాన్ గురించే.....

ఆ ఊపులో ఒక్క మద్రాసులోనే 30 నుండి 40 సంగీత ప్రదర్శనలిచ్చారు బడే గులాం ఆలీఖాన్. ఆ తర్వాత మొత్తం దక్షిణాదిని తన స్వరసామ్రాజ్యంలో లీనం చేసుకోగలిగారాయన. ఆ ప్రభావంలో పడిన వారిలో ఘంటసాల కూడా ఒకరు. బడే గులాం ఆలీఖాన్‌ని తన ఇంటికి ఆహ్వానించి రెండు రోజులపాటు ఆతిథ్యం ఇచ్చి ఎన్నో హిందుస్తానీ రాగాలను ఆకళింపు చేసుకున్నారు. ఆయనతో తీయించుకున్న ఫోటోలు ఘంటసాల వారింట్లో ఇప్పటికీ ఉంటాయి. ఈ పాటకు 'రాగశ్రీ' రాగాన్ని ఉపయోగించడంలో ఘంటసాలపై బడే గులాం ఆలీఖాన్ వలన పొందిన సాంగత్య ప్రభావం ఉందంటారు కొంతమంది.

ఘాటు ప్రేమ, చాటు మోహం, తీవ్రవీక్షణం, కన్నుకాటు, ఇవన్నీ పింగళి వారి సాహితీ క్షేత్రంలో అలవోకగా మొలకెత్తి ఎందరో రసజ్ఞుల హృదయాలను పులకింతలతో నింపిన 'పదకావ్యాలు'. ముఖ్యంగా ప్రేమకు ఘాటుని అన్వయించటం ఓ మహత్తర ప్రయోగం. శ్రీశ్రీ అంతటి మహాకవి కూడా 'ఎంతఘాటు ప్రేమయో ఇంత లేటు వయసులో' అంటూ (నవరాత్రిలో) పేరడీ చేసేటంత గాఢంగా ముద్ర వేసుకుందా ప్రయోగం. ఆ తరువాత 'అత్తగారు-కొత్తకోడలు' చిత్రంలో 'ఘాటు ఘాటు ప్రేమ నగుబాటులాయెనే' అంటూ మరో పాట వచ్చినా, ప్రేమ గురించి ఎవరైనా మాట్లాడితే 'అంత ఘాటు ప్రేమా మీది?' అనే ప్రశ్న వ్యావహారికంలోకి వచ్చేసినా దానికి తొలిప్రేరణ 'పాతాళభైరవి' లోని ఈ పాటేనని ఘంటాపథంగా చెప్పొచ్చు.

వినవే బాల నా ప్రేమ గోల-నిను కనువేళా నిలువగ జాలా ||వినవే||
గుబుల్ గుబుల్‌గా-గుండెల దడగా
దిగుల్ దిగుల్‌గా యిదియిదిగా ||వినవే||
చిరునవ్వు చాలే-చిత్తయిపోతానే
మురిపిస్తే చాలే - మూర్ఛపోతానే ||వినవే||

జోడిగూడి తోడి రాగం పాడుకుంటూ మేడమీద
పైడిబంగార్-తూగుటుయ్యాల్ వేడుకలరా
ఊగరావా ఊగరావా ఊగరావా ఊగరావా
చెట్టాపట్టీల్ జడకోలాటం తొక్కుడు బిళ్ళా ఆడే నాతో
తొక్కుడుబిళ్ళా ఆడే నాతో...ఆడేనాతో...ఆడేనాతో

ఈ పాటను రేలంగి, మాలతి, ఎన్.టి.రామారావు బాలకృష్ణపై చిత్రీకరించారు. రేలంగే ఈ పాటను పాడటం జరిగింది. ఆయనకు ఆయనే పాడుకున్నాడు కనుక ఆయన పేరుని ఆనాడు నేపథ్యగాయనీ గాయకుల టైటిల్ కార్డులలో పేర్కొనలేదు. ఒక్క ఆయన పేరు మాత్రమే కాదు 'ఇతిహాసం విన్నారా' పాటను పాడిన టి.జి.కమల పేరు, 'ప్రేమకోసమై' పాటను పాడిన వి.జె.వర్మ పేరు. ఇంకా మనకు తెలిసిన చాలామంది పేర్లు టైటిల్స్‌లో లేకపోవటం గమనించవచ్చు. గుబుల్/దిగుల్/పైడిబంగార్/తూగుటుయ్యాల్/చెట్టాపట్టీల్ వంటి పొల్లులతో పొల్లు పోని హాస్యం అందించారు పింగళి. విజయా వారి వద్ద హెమండ్ ఆర్గన్ వంటి కొన్ని వాద్యాలుండేవి. వాటిని ఒక్క మాస్టర్ వేణు మాత్రమే వాయించేవారు. ఈ 'వినవేబాలా' పాటలో 'హుప్ హుప్' అని రేలంగి అన్న తర్వాత వచ్చే 'తొక్కుడు బిళ్ళా ఆడే నాతో' దగ్గర వినిపించే వాద్య సంగీతం (తెరపై పాము రావటం కనిపిస్తూ ఉంటుంది) వేణు వాయించినట్టుగా అనిపిస్తుంది. టైటిల్స్‌లో జాగ్రత్తగా గమనిస్తే ఆర్కెస్ట్రా నిర్వాహకుడిగా మాస్టర్ వేణు పేరుని మనం ఇప్పుడు కూడా గమనించవచ్చు.

వగలోయ్ వగలు తళుకు బెళుకు వగలూ
బావలూ మామలూ బావలు మావలు బావలూ
లాలలూ లాలలూ లాలలు లాలలు లాలలు
చింగారీ వీడెంట మావ రంగేళి పిల్లంట బావ
కొంగు తాకిందంటే... హేయ్..కుయ్ కుయ్ కుయిలే ||లాలలూ||

నీ వెంట వస్తాను-ఆ నీ జంట ఉంటాను-ఏం || నీవెంట ||
సైయంటే బావా ఉ అంటె మావా
చెలియనీ, భళియనీ, సరేయనీ, చెలామణి
నావెంట మీరంతా, గుమిగుమి, గుమిలే
లలలూ, లలలూ, లలలు, లలలు, లలలూ
వగలోయ్ వగలు, తళుకు బెళుకు వగలూ

ఈ పాటను జిక్కి, బృందం పాడగా తెరపై ప్రధాన నృత్యకారిణిగా లక్ష్మీకాంత కనిపిస్తుంది. యస్వీ రంగారావు, యన్.టి.రామారావు, పద్మనాభం, బాలకృష్ణ, వల్లం నరసింహారావు మొదలైన వారందరూ సన్నివేశంలో కనిపిస్తారు. 'చెలియని/భళియని/సరేయని/చెలామణి-కుయ్ కుయ్ కుయిలే/గుమిగుమిలే' ఇవన్నీ పింగళి పాళీ కేళీలు. ఇక సంగీతపరంగా చెప్పాలంటే - 1948లో 'ది లవ్స్ ఆఫ్ కార్మెన్' అనే చిత్రం విడుదలయింది. ఆ చిత్రంలో రీటా హేవర్త్ హీరోయిన్, ఆమె జిప్సీ డాన్స్ చేస్తూ అభినయించిన 'లలలూ లలలూ' అనే గీతం 'ఈ వగలోయ్ వగలు'కి ప్రేరణ. ఈ పాటలో 'తళుకు' అని వచ్చినప్పుడల్లా జిక్కి 'థళుకు' అని పలకటం వల్ల 'తళుకు'కి అందమైన ఒత్తిడి ఊపు వచ్చాయి. జిక్కి అసలు పేరు కృష్ణవేణి. అందుకే టైటిల్స్‌లో 'కృష్ణవేణి' అంటూ బ్రేకెట్లో జిక్కి అని కూడా ఉంచారు. ఇదిలా ఉండగా విజయావారు 'భైరవ ద్వీపం' సినిమాను తీసినప్పుడు యస్.జానకి చేత పాడించిన 'నరుడా ఓ నరుడా ఏమి కోరికా' అనే పాటను సంగీత దర్శకుడు మాధవ పెద్ది సురేష్ అటు ఆ 'లవ్స్ ఆఫ్ కామెన్'లోని 'లలలూ లలలూ' పాటని ఇటు ఈ 'వగలోయ్ వగలు' పాటని కలిపి ఇన్స్పిరేషన్‌గా తీసుకున్నాడు. దొరికితే ఈ రెండు పాటల్నీ మార్చి మార్చి విని చూడండి పోలిక తెలుస్తుంది.

ప్రేమకోసమై వలలో పడెనే పాపం పసివాడు....
అయ్యో పాపం పసివాడు
వేమరు దేవుల వేడుకుని తన కొమరుని క్షేమం కోరుకుని
ఏమైనాడో-ఏమౌనోయని కుమిలే తల్లిని కుములుమనీ || ప్రేమ||

ప్రేమకన్ననూ పెన్నిధియేమని యేమిధనాలిక తెచ్చుననీ
భ్రమసి చూచు ఆ రాజకుమారిని
నిముసమె యుగముగా గడుపుమనీ || ప్రేమ ||
ప్రేమలు దక్కని బ్రతుకేలాయని ఆ మాయావిని నమ్ముకుని
ఏమివ్రాసెనో...అటు కానిమ్మని బ్రహ్మదేవునిదే భారమనీ || ప్రేమ ||

ఈ పాటను వి.జె.వర్మ పాడగా మధ్యన ఒక ఆలాపనతో ఘంటసాల తన గొంతును కలిపారు. ఎన్.టి.రామారావు, యస్వీ.రంగారావు, సురభి కమల, మాలతిపై చిత్రీకరించారు. సిందుభైరవి రాగచ్ఛాయలలో ఈ పాటను స్వరపరిచారు ఘంటసాల. పాటల రచయితగా ఈ పాట ద్వారా పింగళి సాధించిన విజయం చాలా ఉంది. 'ప్రేమకోసమై వలలో పడెనే పాపం పసివాడు' అనే వాక్యం ఒక సామెతలా తెలుగునాట ఈ నాటికి చెలామణిలో ఉందంటేనే ఆలోచించుకోవచ్చు - ఆ విజయం ఎంతటిదో!? వాసిగల వాక్యానికి వార్ధక్యం ఉండదంటారు... బహుశా ఇదేనేమో!! ఈ పాటను పాడింది వి.జె.వర్మ అని చాలామందికి తెలియదు. ఈ పాట మొత్తం ఘంటసాలే పాడారనుకునే వాళ్ళయితే లెక్కేలేదు.

ఈ పాటలే కాక 'పాతాళభైరవి'లో ఎన్నదగిన పాటలు ఇంకా ఉన్నాయి. కాకపోతే ప్రజాదరణతో పోలిస్తే పైన ఉదహరించిన పాటలకే ప్రాచుర్యం ఎక్కువ. తెలుగు సినీ చర్రితలో ఎన్నో సినిమాలను తిరిగి నిర్మించడం జరిగింది. పాతాళభైరవికి నకలుగా చాలా సినిమాలు రిపీట్ అయ్యాయి కానీ మళ్ళీ 'పాతాళభైరవి'ని తెలుగులో తీయలేక పోయారంటే కారణం అంతటి ప్రామాణికత దాదాపు అసంభవం కనుక...!

ఆ నాటినుంచీ ఈ నాటి వరకూ వచ్చిన, వస్తున్న సినిమాల్లోని పాటల సాహిత్యం గురించీ, సంగీతం గురించీ సాధికారకంగా, సవివరంగా, సరళంగా, సమగ్రంగా విశ్లేషించగల ఒకే ఒక్క సీనియర్ మోస్ట్ జర్నలిస్ట్ రాజా. 'కౌముది' పాఠకులకోసం ఆయన వ్యాసాలని నెలకొకటి అందిస్తున్నాం. ఒక్కసారి నిన్నటి తరం పాటల్ని నెమరు వేసుకుందాం.. ఆ నాటి మధుర స్వరాలని మరోసారి గుర్తు తెచ్చుకుందాం.

రాజా గారి ఇ-మెయిల్ ఎడ్రసు: **raja_musicologist@rediffmail.com**